

ATLYGINTINOS NETURTINĖS ŽALOS DYDŽIO ĮSTATYMINIO APRIBOJIMO PROBLEMATIKA

Neringa Šalčiuvienė*

**Advokatės Valės Petkevičienės kontora
Kęstučio g. 93/14-11 Kaunas
Telefonas (8-699) 24218
El. paštas: neringa.salciuviene@gmail.com*

Anotacija: Straipsnyje analizuojama neturtinės žalos, patirtos dėl nusikalstamų veikų, susijusių su kelių eismo saugumu, atlyginimo problematika. Atsižvelgiant į aktualią nacionalinių teismų ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką bei nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės normų nuostatas, straipsnyje keliama ir analizuojami klausimai, ar neturtinės žalos atlyginimo nukentėjusiems eismo įvykiuose nacionalinis teisinis reguliavimas atitinka Europos Sąjungos direktyvų nuostatas. Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, priimant vis daugiau prejudicinių sprendimų dėl neturtinės žalos atlyginimo, kyla diskusinis klausimas, ar Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo normos, apribojančios neturtinės žalos atlyginimo išmokas, nepažeidžia nukentėjusiųjų nuo eismo įvykių bei kitų draudimo sutarčių subjektų teisių bei teisėtų interesų. Straipsnyje, nacionalinių teismų bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų analizės pagrindu, identifikuojamos pagrindinės šios srities teisinio reguliavimo ir praktinio jo taikymo problemos bei pateikiami galimi reglamentavimo tobulinimo pasiūlymai.

Pagrindinės sąvokos: baudžiamasis procesas, civilinis ieškinys, neturtinė žala, privalomasis civilinės atsakomybės draudimas.

IVADAS

Neabejotina, kad baudžiamąjo proceso paskirtis yra ne tik nustatyti nusikalstamos veikos aplinkybes, ją padariusį asmenį, paskirti jam teisingą bausmę, bet ir ginti nukentėjusio nuo nusikalstamos veikos asmens interesus. Viena svarbiausių Lietuvos Respublikos baudžiamąjo proceso kodekso¹ (toliau – LR BPK) garantuojamų nukentėjusio procesinių teisių yra teisė reikalauti dėl nusikalstamos veikos patirtos žalos atlyginimo. Paprastai dėl nusikalstamos veikos žalą patyręs asmuo jos atlyginimo reikalauja iš veiką padariusio asmens arba jo įstatyminio atstovo, tačiau kai kuriose kategorijose veikų šis reikalavimas yra nukreipiamas į su konkrečia veika nesusijusius asmenis, t. y. pareiga atlyginti žalą yra grindžiama tarp įtariamojo (kaltinamojo) ir trečiojo asmens susiklosčiusiais sutartiniais santykiais. Viena iš tokių nusikalstamų veikų yra numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso² (toliau – LR BK) 281 straipsnyje (Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas).

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamąjo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341.

² Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.

Žalos atlyginimas minėtųjų nusikalstamų veikų atveju yra specifinis tuo, kad jos atlyginimo reikalaujama ne tik iš veiką padariusio asmens, bet ir iš draudimo bendrovės, kurioje įtariamasis (kaltinamasis) yra apsidraudęs transporto priemonių valdytojų privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu. Pastaruosius nusikalstamą veiką padariusio asmens ir draudimo bendrovės santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas³ (toliau – LR TPVCAPDĮ). Šio teisės akto nuostatos, *inter alia*, įtvirtina maksimalias eismo įvykių metu nukentėjusiems išmokėtinas žalos atlyginimo sumas, tame tarpe ir maksimalią 5000 eurų dydžio sumą patirtai neturtinei žalai atlyginti. Atrodytų labai aiški ir konkreti nuostata, reiškianti, kad dėl eismo įvykio neturtinę žalą patyręs asmuo iš draudimo bendrovės, kurioje įvykį sukėlęs asmuo yra apsidraudęs privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, maksimaliai gali reikalauti 5000 eurų neturtinės žalos atlyginimo. Jeigu patirtos neturtinės žalos dydis viršija 5000 eurų sumą, ją viršijantis reikalavimas jau turėtų būti nukreipiamas į LR BK 281 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką padariusį. Tačiau, jeigu minėtąsias LR TPVCAPDĮ nuostatas sistemiškai analizuotume kartu su tarptautiniais teisės aktais ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktika, pamatytume, kad toks kategoriškas vertinimas nėra visiškai teisingas ir pagrįstas.

Europos sąjungos teisės aktai⁴, reglamentuojantys motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo santykius, įtvirtina Europos Sąjungos valstybių narių pareigą nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti tam tikrus minimalius eismo įvykio metu patirtos žalos atlyginimo dydžius. Toliau straipsnyje analizuojamuose ESTT sprendimuose⁵ buvo konstatuota, kad Europos Sąjungos valstybės narės negali nustatyti mažesnius nei Europos Sąjungos direktyvose nustatytus atlygintinos žalos dydžius (tame tarpe ir neturtinės žalos atlyginimą). Taip pat ESTT pažymėjo, kad minėtųjų direktyvų nuostatos aiškinamos kaip nesuteikiančios teisės valstybei narei riboti atlygintinos žalos asmeniui dydžio tuo pagrindu, kad atlygintina žala asmeniui yra turtinė ar neturtinė. Nacionalinėje

³ Lietuvos Respublikos Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004-03-05, Nr. IX-2041.

⁴ Pavyzdžiui, 1983 m. gruodžio 30 d. antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo; 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo.

⁵ Pavyzdžiui, 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-22/12 Katarína Haasová prieš Rastislav Petrik ir Blanka Holingová, 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-277/12 Vitālijs Drozdovs prieš Baltikums AAS, 2014 m. sausio 23 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-371/12 Enrico Petillo, Carlo Petillo prieš Unipol Assicurazioni SpA.

teisėje taikomas atlygintinos neturtinės žalos dydžio ribojimas visų pirma yra aktualus eismo įvykio metu nukentėjusio asmens interesų apsaugos aspektu, kadangi LR BK 281 straipsnyje numatyta nusikalstamą veiką padaręs asmuo gali būti finansiškai nepajėgus atlyginti reikalaujamą neturtinę žalą, o tai pažeistų nukentėjusiojo konstitucinę teisę gauti teisingą žalos atlyginimą. Pasirinktos temos problematiką patvirtina ir gausėjanti teisminė praktika, kurioje eismo įvykio metu neturtinę žalą patyrę asmenys vis dažniau kvestionuoja LR TPVCPDĮ numatyta 5000 eurų atlygintinos neturtinės žalos dydį.

Pasirinkta tema Lietuvos teisėje nebuvo plačiai nagrinėjama. Atskirus civilinio ieškinio ir neturtinės žalos atlyginimo baudžiamajame procese aspektus tyrinėjo S. Juzukonis⁶ bei A. Rudzinskas⁷, draudiko pareigą kompensuoti neturtinę žalą - R. Volodko⁸, tačiau TPVCPDĮ įtvirtintas neturtinės žalos, patirtos dėl eismo įvykio, ribojimas sistemiškai kartu su Europos Sąjungos direktyvomis bei ESTT prejudiciniais sprendimais analizuotas nebuvo.

Pagrindinis straipsnio tikslas – nustatyti ar LR TPVCPDĮ įtvirtintas eismo įvykio metu patirtos neturtinės žalos ribojimas atitinka Europos Sąjungos direktyvų, reglamentuojančių neturtinės žalos atlyginimą, nuostatas.

Tikslui pasiekti keliama šie **uždaviniai**:

1) apžvelgti nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės normų nuostatas, reglamentuojančias atlygintinos neturtinės žalos dydžius, bei nustatyti šioje srityje praktikoje dažniausiai kylančias problemas;

2) atlikti temai aktualių ESTT prejudicinių sprendimų, siekiant identifikuoti jų reikšmę atlygintinos neturtinės žalos dydžio reglamentavimui nacionalinėje teisėje;

3) nustatyti, ar nacionaliniuose teisės aktuose nustatytas maksimalus atlygintos neturtinės žalos dydis atitinka direktyvų nuostatas.

Straipsnio tiriamuoju objektu pasirinktas eismo įvykio metu patirtos neturtinės žalos atlyginimo nacionalinis ir Europos Sąjungos teisinis reguliavimas bei šio atlyginimo ribojimo praktinės problemos.

Iškeltam tikslui pasiekti naudojami nacionalinės ir tarptautinės teisminės praktikos, įstatymų analizės, analitinis-kritinis, apibendrinimo bei kiti mokslinio tyrimo metodai.

⁶ Juzukonis, S. Civilinis ieškinys baudžiamajame procese: nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo santykis. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 24 (16).

⁷ Rudzinskas, A. Neturtinės žalos samprata bei jos kompensavimo problemos civilinėje ir baudžiamojo proceso teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13).

⁸ Volodko, R. Draudiko pareigos kompensuoti neturtinę žalą problema esant transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudimui. *Teisė*. 2008, t. 66 (2).

NETURTINĖS ŽALOS ATLYGINIMAS LR BK 281 STRAIPSNYJE NUMATYTŲ NUSIKALTIMŲ KONTEKSTE

Remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis⁹, pastaruosius keletą metų regima LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų mažėjimo tendencija. Tačiau, nepaisant to, Lietuvoje kasmet įvyksta apie 3500 eismo įvykių, kurių metu žūsta virš 100 žmonių, skaičiuojant milijonui gyventojų. Tai 4 kartus daugiau nei Švedijoje, Danijoje ar Maltoje. Pagal šį rodiklį mūsų šalis užima pirmą vietą visoje Europos Sąjungoje ir daugiau nei dvigubai viršija ES vidurkį. LR BK 281 straipsnyje numatyti nusikaltimai buvo, yra ir greičiausiai bus visuomenės ir žiniasklaidos dėmesio centre, kadangi jais kėsiniama ne tik į transporto eismo saugumą, bet ir į kertines vertybes – asmens sveikatą bei gyvybę. Minėtame baudžiamojo įstatymo straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos sudėtis yra materialioji, t.y. ši veika laikoma baigta tada, kai dėl kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimo žūsta žmogus, sunkiai ar nesunkiai sutrikdoma nukentėjusiojo sveikata arba asmeniui padaroma didelė turtinė žala. Atsiradus minėtiems padariniams, neišvengiamai kyla ir žalos atlyginimo klausimas.

Konstitucinis žalos atlyginimo principas yra neatsiejamas nuo Lietuvos Respublikos Konstitucijoje¹⁰ (toliau – Konstitucija) įtvirtinto teisingumo principo: įstatymais turi būti sudarytos visos reikiamos teisinės prielaidos padarytą žalą atlyginti teisingai¹¹. Taigi Konstitucijos nuostatos imperatyviai reikalauja įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, jog žalą patyręs asmuo visuomet turėtų teisę reikalauti jos atlyginimo. Baudžiamajame procese nukentėjusysis turi teisę reikalauti tiek turtinės, tiek ir neturtinės žalos atlyginimo. LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo praktikoje, sprendžiant turtinės žalos atlyginimo klausimą, paprastai didesnių problemų nekyla. Atsižvelgiant į tai, kad LR TPVCPDĮ nustatytos pakankamai didelės transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo maksimalios išmokėtinos sumos¹², kurių absoliučia dauguma eismo įvykių atvejų padaryta turtinė žala neviršija, todėl

⁹ Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-30]. < http://www.ird.lt/infusions/report_manager/report_manager.php?lang=lt&rt=1>.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

¹¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 90-3529.

¹² LR TPVCPDĮ 11 straipsnio 1 dalis numato, kad transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma dėl vieno eismo įvykio Lietuvos Respublikos teritorijoje, nepaisant to, kiek yra nukentėjusių trečiųjų asmenų, yra: 1) iki 2009 m. gruodžio 10 d. – 500 000 eurų dėl žalos asmeniui (tarp jų 1 000

reikalavimas atlyginti turtinę žalą dažniausiai į eismo įvykį sukėlusį asmenį nėra nukreipiamas, kadangi ją pilna apimtimi atlygina į baudžiamąją bylą civiliniu atsakovu įtraukta draudimo bendrovė, kurioje LR BK 281 straipsnyje numatytą nusikalstamą veiką padaręs asmuo buvo apsidraudęs privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu. Kadangi nustatinėjant konkretų turtinės žalos dydį, dažniausiai remiamasi į bylą pateiktais tokią žalą pagrindžiančiais dokumentais, pavyzdžiui, transporto priemonės remonto, laidojimo ar gydymosi išlaidas patvirtinančiais dokumentais ir pan., todėl įrodinėjimo procese dėl turtinės žalos dydžio paprastai didesnių ginčų nekyla.

Kur kas sudėtingesnės situacijos susiklosto sprendžiant neturtinės žalos atlyginimo klausimą. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹³ (toliau – LR CK) 6.250 straipsnio 1 dalis numato, kad neturtinė žala - asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Minėtasis kriterijų sąrašas nėra baigtinis ir teismų praktikoje vertinamas plečiamai. Neturtinės žalos dydžio įrodinėjimo specifiška yra ta, kad jos dydis kiekvieną kartą nustatomas remiantis trimis pagrindais: vadovaujantis įstatyme nustatytais kriterijais (LR CK 6.250 straipsnis); atsižvelgiant į konkrečioje byloje reikšmingais pripažintus kriterijus; pagal bylos aplinkybes atsižvelgiant į jau suformuotą teismų praktiką. Pastebėtina, kad, nustatant neturtinės žalos atlyginimo dydį, negalima suabsoliutinti vieno pasirinkto kriterijaus, o kitus ignoruoti. Teismų praktikoje analizuojamos kategorijos bylose, nustatant dėl eismo įvykio patirtos neturtinės žalos dydį, atsižvelgiama į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus¹⁴.

Vertinamieji teisingumo, protingumo, sąžiningumo kriterijai yra bendrieji teisės principai, konkrečioje situacijoje užtikrinantys priešingų interesų pusiausvyrą, atsižvelgiant į situacijos ypatumus. Pastarųjų principų taikymas ypatingą reikšmę įgauna tuomet, kai teisės

eurų dėl neturtinės žalos) ir 100 000 eurų dėl žalos turtui; 2) nuo 2009 m. gruodžio 11 d. iki 2012 m. birželio 10 d. – 2 500 000 eurų dėl žalos asmeniui (tarp jų 2 500 eurų dėl neturtinės žalos) ir 500 000 eurų dėl žalos turtui; 3) nuo 2012 m. birželio 11 d. – 5 000 000 eurų dėl žalos asmeniui (tarp jų 5 000 eurų dėl neturtinės žalos) ir 1 000 000 eurų dėl žalos turtui.

¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁴ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-551/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2014 ir kt.

normos tam tikros faktinės situacijos apskritai nereglamentuoja arba reglamentuoja tik iš dalies, pavyzdžiui, padarytos neturtinės žalos dydžio ribų nustatymą. Todėl teismai, priteisdami dėl LR BK 281 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos patirtą neturtinę žalą, atsižvelgia ne tik į nukentėjusiojo, bet ir į pagrįstus kaltininko interesus, t. y. į kaltininko turtinę padėtį, žalos padarymo aplinkybes ir t. t. Tai sudaro prielaidas siekti protingos nukentėjusiojo ir kaltininko interesų pusiausvyros. Reikalaudamas atlyginti neturtinę žalą, asmuo neturi turėti tikslo praturtėti ar pasipelnyti, todėl piniginės kompensacijos dydis neturtinei žalai atlyginti turi būti adekvatus.

Žalos atlyginimas baudžiamosios bylose dėl LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų yra specifinis jau vien todėl, kad jose tenka vadovautis ne tik bendraisiais žalos atlyginimo pagrindais, bet remtis ir LR TPVCAPDĮ nuostatomis. Kaip jau minėta, paprastai dėl nusikalstamos veikos padarytą žalą privalo atlyginti įtariamasis (kaltinamasis), tuo tarpu analizuojamos kategorijos bylose, subjektų, privalančių atlyginti žalą, ratas yra išplečiamas. LR CK 6.254 straipsnio 1 dalis numato, kad įstatymų ar sutarties numatytais atvejais civilinė atsakomybė gali būti draudžiama sudarant civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartimi (toliau – draudimo sutartis) apdraudžiama draudimo sutartyje ar (ir) transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijime (polise) (toliau – draudimo liudijimas) nurodytą transporto priemonę naudojančių valdytojų civilinė atsakomybė dėl žalos padarymo¹⁵. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo tikslas – garantuoti dėl šiuo draudimu apdraustos transporto priemonės poveikio eismo įvykio metu nukentėjusių ir patyrusių žalą trečiųjų asmenų nuostolių atlyginimą įstatyme ir sutartyje nustatytos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma, taip pat užtikrinti transporto priemonę naudojančių valdytojų turtinius interesus, susijusius su civiline atsakomybe, kilusia naudojant šiuo draudimu apdraustą transporto priemonę¹⁶.

Kuomet transporto priemonės valdytojo civilinė atsakomybė yra apdrausta, dėl eismo įvykio nukentėjęs asmuo įgyja teisę reikšti tiesioginį ieškinį draudikui. Taigi civilinės atsakomybės draudimo atveju yra du asmenys, kuriems kyla pareiga atlyginti eismo įvykiu, kurio metu kilo baudžiamajame įstatyme numatyti padariniai, padarytą žalą - nusikalstama

¹⁵ *Supra* note 3.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-382/2009.

veika žalą padaręs asmuo (draudėjas) ir draudikas. LR CK 6.254 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu draudimo atlyginimo nepakanka žalai visiškai atlyginti, draudimo atlyginimo ir faktinės žalos dydžio skirtumą atlygina apdraustasis asmuo, atsakingas už žalos padarymą. Taigi draudėjas turi atlyginti žalą tiek, kiek jos nepadengia draudimo atlyginimas (draudimo išmoka). Kokią žalą ir kokia apimtimi atlygina draudikas, nustatoma pagal draudimo sutartinius santykius reglamentuojančias teisės normas ir pačią draudimo sutartį¹⁷. Būtina pažymėti, kad privalomojo civilinės atsakomybės draudimo sutartys negali prieštarauti viešajai tvarkai bei imperatyvioms įstatymo normoms, šiuo atveju - LR TPVCPDĮ. Šio įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato maksimalias draudimo išmokas - 5000000 eurų dėl žalos asmeniui (tarp jų 5000 eurų dėl neturtinės žalos) ir 1000000 eurų dėl žalos turtui.

Vertinant analizuojamą teisinį reguliavimą, iškyla du esminiai klausimai: ar asmuo, įgyvendinęs įstatymų leidėjo nustatytą pareigą - privalomai apdrausti civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu, gali būti tikras, kad draudėjas nuo jo sukulto eismo įvykio nukentėjusiems asmenims pilnai atlygins patirtą žalą? Bei, ar nukentėjusysis, dėl eismo įvykio patyręs žalą, gali būti garantuotas, kad žala jam pilnai ir teisingai bus atlyginta? Kaip jau minėta, LR TPVCPDĮ 11 straipsnis reglamentuoja draudimo sumas bei įmokas, kurios iš pirmo žvilgsnio yra pakankamai didelės ir turėtų pilnai padengti dėl LR BK 281 straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos atsiradusią žalą, t.y. – 5 000 000 eurų dėl žalos asmeniui (tarp jų 5000 eurų dėl neturtinės žalos) ir 1 000 000 eurų dėl žalos turtui. Šioje vietoje vertėtų atkreipti dėmesį į įstatymu nustatytos atlygintinos neturtinės žalos dydį – 5000 eurų, daug, ar mažai? Teismų praktikos analizė leidžia daryti išvadą, kad priteistina neturtinė žala šios kategorijos baudžiamosiose bylose, ypač kuomet eismo įvykio metu kyla sunkūs padariniai, neretai viršija 5000 eurų sumą, pavyzdžiui, kuomet eismo įvykio metu sunkiai sutrikdoma nukentėjusiojo sveikata, pakankamai dažnai priteisiamos netgi ir 14000 eurų sumą viršijantis neturtinės žalos atlyginimas¹⁸. Dar didesnės neturtinės žalos atlyginimo sumos yra priteisiamos, kuomet dėl eismo įvykio žūsta žmogus. Tokiais atvejais likusią, viršijančią LR TPVCPDĮ 11 straipsnyje numatytas sumas, neturtinę žalą privalo atlyginti analizuojamą nusikalstamą veiką padaręs asmuo. Taigi, grįžtant prie iškeltų klausimų, darytina išvada, kad

¹⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-174/2005, Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis byloje Nr. 2K-410/2008.

¹⁸ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2014; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis byloje Nr. 2K-389/2014 ir kt.

dėl LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikaltimų patirtos neturtinės žalos atlyginimo teisinis reguliavimas ne tik neleidžia asmeniui, įvykdžiusiam pareigą apsidrausti privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu, tikėtis dėl sukkelto eismo įvykio nepatirti jokių materialinių nuostolių, bet ir, pavyzdžiui, dėl sunkios įtariamojo (kaltinamojo) turtinės padėties, gali apriboti nukentėjusiojo konstitucinę teisę gauti teisingą ir pagrįstą žalos atlyginimą. Kaip matysime toliau, toks teisinis reguliavimas ne tik pažeidžia draudimo sutartį sudarančio asmens, nukentėjusiųjų asmenų, teises ir teisėtus interesus, bet ir prieštarauja Europos Sąjungos teisės normų nuostatoms.

ĮSTATYMINIO NETURTINĖS ŽALOS ATLYGINIMO REGLAMENTAVIMO PROBLEMATIKA

Motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimas (toliau - transporto priemonių draudimas) yra ypač svarbus Europos piliečiams, nepriklausomai nuo to, ar jie yra draudėjai, ar įvykio metu nukentėję asmenys¹⁹. Pirmajam subjektų ratui (draudėjams) transporto priemonių draudimas yra garantas ginant savo turtines teises, kadangi egzistuoja pagrįsti lūkesčiai, jog eismo įvykio metu nukentėjusių asmenų patirta žala (tiek turtinė, tiek neturtinė) bus atlyginta draudiko lėšomis, juolab, draudimo įmokos, mokamos sudarant draudimo sutartis, yra ūkinę – komercinę veiklą vykdančio subjekto (draudiko), savo rizika apsiimančio pareigą atlyginti žalą tretiesiems asmenims, pajamų šaltinis. Antrajam subjektų ratui (įvykio metu nukentėjusiems asmenims) transporto priemonių draudimas yra garantas įgyvendinant savo teises bei teisėtus interesus į teisingą ir pagrįstą tiek turtinės, tiek neturtinės žalos atlyginimą, kurio neribotą dėl eismo įvykio kaltųjų asmenų turtinė padėtis.

Lietuva, tapdama Europos Sąjungos nare, prisėmė tam tikrus įsipareigojimus, susijusius su Europos Sąjungos teisės įgyvendinimu nacionalinėje teisėje, tame tarpe ir įsipareigojimus, susijusius su transporto priemonių valdytojų privalomojo draudimo nuostatų įgyvendinimu. Analizuojamiems klausimams vienos aktualiausių yra 1983 m. gruodžio 30 d. Antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB Dėl valstybių narių teisės aktų, susijusių su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo (toliau – Direktyva 84/5/EEB), 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB (toliau – Direktyva 2005/14/EB) bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo

¹⁹ 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo.

tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (toliau – Direktyva 2009/103/EB). Pažymėtina, kad direktyva savaime negali įpareigoti asmens ir dėl to ja iš esmės negalima remtis prieš asmenį. Todėl net jei direktyvos nuostatos, kuriomis siekiama asmenims suteikti teisių ar nustatyti pareigų, yra pakankamai aiškios, tikslios ir besąlygiškos (įvykdytos direktyvos tiesioginio veikimo sąlygos), jos iš esmės negali būti taikomos bylose, kuriose šalys yra tik privatūs asmenys (tiesioginis horizontalus veikimas). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas direktyvų horizontalaus veikimo principą, yra konstatavęs, jog „Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnio 3 dalį Europos Sąjungos teisės aiškinimo klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teisingumo Teismą. Tačiau toks valstybės narės teismas (šiuo konkrečiu atveju – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas) neturi pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą, jeigu byloje iškilęs Europos Sąjungos teisės aiškinimo klausimas nėra reikšmingas, t. y. atsakymas į šį klausimą, nesvarbu, koks jis bebūtų, niekaip negali paveikti bylos baigties. Darytina išvada, kad būtent tokia situacija yra nagrinėjamoje byloje. Net tuo atveju, jeigu, patenkinus kasatoriaus prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą, šis Teismas pateiktų išaiškinimą, patvirtinantį kasacinio skundo argumentus dėl nurodytos įstatymo nuostatos neatitikties direktyvų nuostatomis, šis išaiškinimas neturėtų reikšmės nagrinėjamos baudžiamosios bylos baigčiai, nes, nesant tiesioginio horizontalaus direktyvos veikimo, nebūtų galimybės nustatyti privačiam asmeniui draudimo įmonei pareigą atlyginti visą nukentėjusiesiems padarytą neturtinę žalą. Taigi kasatoriaus prašymas kreiptis į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo atmestinas“²⁰. Nepaisant to, kad aukščiau nurodytos direktyvos (direktyva 2009/103/EB bei direktyva 84/5/EEB) neturi tiesioginio veikimo nacionalinėje teisėje, Europos Sąjungos valstybės narės, tame tarpe ir Lietuva, yra įpareigos, pasirinktu būdu ir sąlygomis, adekvačiomis vyraujančiai politikai ir ekonomikai, įgyvendinti direktyvų nuostatas nacionalinėje teisėje.

Pagal direktyvą 84/5/EEB valstybės narės (tame tarpe ir Lietuva) privalo užtikrinti, kad visiems per eismo įvykį nukentėjusiems asmenims būtų atlyginta padaryta žala, o nacionaliniuose teisės aktuose nustatytos draudimo sumos nebūtų mažesnės nei direktyvose nustatytos minimalios sumos žalai asmeniui (sveikatai) ir žalai turtui. Direktyvos 2009/103/EB 9 straipsnis reglamentuoja mažiausias mokėtinas sumas nukentėjusiems asmenims, t.y., a) žalos asmeniui atveju - mažiausia atlyginama suma, sudaranti 1000000

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2011.

EUR kiekvienam nukentėjusiam asmeniui arba 5000000 EUR kiekvienam įvykiui, nepriklausomai nuo nukentėjusių asmenų skaičiaus; b) žalos turtui atveju - 1000000 EUR kiekvienam įvykiui, nepriklausomai nuo nukentėjusių asmenų skaičiaus (kaip reglamentuota direktyvoje - jei būtina, valstybės narės gali nustatyti pereinamąjį laikotarpį, ne ilgesnį kaip iki 2012 m. birželio 11 d., per kurį jos mažiausias atlyginamas sumas turi pritaikyti prie Direktyvos 2009/103/EB 9 straipsnio pirmoje pastraipoje nurodytų sumų)²¹. LR TPVCAPDĮ 11 straipsnio 1 dalies 3 punktas numato maksimalią 5000 eurų eismo įvykio metu patirtos neturtinės žalos draudimo išmoką. Kompleksiškai analizuojant minėtųjų direktyvų ir LR TPVCAPDĮ nuostatas kyla pagrįstas klausimas, koku pagrindu įstatymų leidėjas apribojo neturtinės žalos atlyginimą, numatydamas maksimalią 5000 eurų tokio atlyginimo sumą, ir ar toks teisinis reguliavimas neužkerta kelio įgyvendinti teises į tinkamą atlygintinos neturtinės žalos dydį.

Atsakymą į keliamą klausimą galima rasti ESTT prejudiciniuose sprendimuose, kuriuose buvo išaiškinta, kad direktyvoje 84/5/EBB vartojama sąvoka „Žala sveikatai“ apima ne tik turtinę, bet ir neturtinę žalą, o tai reiškia, kad ir atlygintinos neturtinės žalos dydis negali būti mažesnis nei direktyvoje nurodyta išmokėtina suma. Antai 2013 m. spalio 24 d. prejudiciniu sprendimu byloje Nr. C-277/12 (toliau – sprendimas Nr. C-277/12) ESTT konstatavo, kad valstybės narės savo kompetenciją šioje srityje turi įgyvendinti laikydamosi Europos Sąjungos teisės, o nacionalinės teisės aktų nuostatos, kuriomis reglamentuojamas per transporto priemonių eismo įvykius patirtos žalos atlyginimas, negali panaikinti minėtų direktyvų veiksmingumo. Jei nacionalinės teisės aktų leidėjai dėl kiekvienos nurodytos žalos specifinės kategorijos atitinkamais atvejais nacionalinėje teisėje galėtų numatyti maksimalias garantuojamas sumas, kurios būtų mažesnės už minimalias garantuojamas sumas, nustatytas Antrosios direktyvos 1 straipsnio 2 dalyje, šios minimalios garantuojamos sumos, taigi ir šis straipsnis, netektų veiksmingumo²². Kitame 2013 m. spalio 24 d. sprendime byloje Nr. C-22/12 (toliau – sprendimas Nr. C22/12) ESTT nurodė, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad pagal jų nacionalinės teisės aktus, reglamentuojančius civilinę atsakomybę, privalomasis draudimas apimtų kompensaciją už nematerialinę žalą, kurią patyrė nukentėjusiųjų per eismo

²¹ 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo.

²² 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas byloje Nr. C-277/12 Vitālijs Drozdovs prieš Baltikums AAS.

įvykius asmenų artimieji, ir kad ši kompensacija būtų ne mažesnė kaip Antrosios direktyvos I straipsnio 2 dalyje nustatytos minimalios sumos²³, t. y. 1 000 000 eurų.

Prejudiciniame sprendime Nr. C-277/12 ESTT konstatavo, kad „Reikia paminėti, jog (...) siekiama pirma, užtikrinti laisvą ir transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra Europos Sąjungos teritorijoje, ir jose esančių asmenų judėjimą ir, antra, garantuoti, kad per šių transporto priemonių sukeltus eismo įvykius nukentėję asmenys būtų vertinami vienodai, neatsižvelgiant į konkrečią Sąjungos teritorijos vietą, kur įvyko eismo įvykis (...) Todėl prie žalos priskirtina ir nemateriali žala, kurios atlyginimas remiantis civiline atsakomybe numatytas pagal byloje taikytiną nacionalinę teisę (...) Vadovaujantis šia ESTT nuostata, darytina išvada, kad draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias maksimali draudiko mokėtina draudimo išmoka už neturtinę žalą yra mažesnė už direktyvoje 84/5/EBB nurodytą draudimo sumą žalai asmeniui (5000000 eurų) ir negali būti įstatymiškai reglamentuotas maksimalus atlygintinos neturtinės žalos dydis“²⁴.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2011 m. gegužės 24 d. nutartyje Nr. 2K-239/2011 konstatavo, kad, nesant Europos Bendrijų Tarybos tiesioginio horizontalaus direktyvos veikimo, nėra galimybės nustatyti privačiam asmeniui draudimo įmonei pareigą atlyginti visą nukentėjusiems padarytą neturtinę žalą²⁵. Dėl LR TPVCAPDĮ reglamentuoto maksimalaus atlygintinos neturtinės žalos dydžio nacionaliniams teismams yra apribotos galimybės paskirstyti atlygintinos neturtinės žalos naštą kaltinamiesiems ir civiliniams atsakovams. Nacionalinio teismo pareigą aiškinant atitinkamas nacionalinės teisės normas atsižvelgti į direktyvos turinį (netiesioginis direktyvos veikimas) riboja bendrieji teisės principai, būtent teisinio tikrumo ir teisės negaliojimo atgaline tvarka principai²⁶. Ši pareiga pasibaigia, jeigu nacionalinė teisė negali būti pritaikyta taip, kad taikymo rezultatas būtų suderinamas su direktyvoje siekiamu rezultatu. Europos Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas negali būti pagrindas nacionalinės teisės normas aiškinti priešingai galiojančiai nacionalinei teisei²⁷. Darytina išvada, jog nacionaliniai teismai, netgi pripažindami, kad LR TPVCAPDĮ nuostatos yra prieštaraujančios aptariamoms direktyvoms, neturi galimybės nacionalinės teisės normas

²³ 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-22/12 Katarína Haasová prieš Rastislav Petrík ir Blanka Holingová.

²⁴ *Supra* note 22.

²⁵ *Supra* note 20.

²⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. liepos 16 d. sprendimo *Mono Car Styling*, C-12/08, Rink. p. I-6653, 61 punktą; Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. sprendimo *Angelidaki ir kt.*, C-378/07, Rink. p. I-3071, 199 punktą ir šiame punkte nurodyta Teismo praktika.

²⁷ *Supra* note 20.

aiškinti priešingai galiojančiai nacionalinei teisei, t. y. galiojančioms LR TPVCAPDĮ normoms. Iš ankščiau aptartojo neturtinės žalos atlyginimo reglamentavimo galima daryti išvadą, jog diskusinius klausimus modifikavus į teisinius nacionalinius ginčus, asmenys (tiek nukentėjusieji dėl eismo įvykio, tiek civilinę atsakomybę apdraudę asmenys, iš kurių priteistinas žalos, viršijančios maksimalų neturtinės žalos 5000 eurų dydį, atlyginimas), manydami, jog patyrė žalos dėl to, kad įstatymų leidėjas netinkamai įgyvendino atitinkamas direktyvų nuostatas, Lietuvos Respublikos atsakomybės klausimas gali būti sprendžiamas tik atskirame civiliniame procese²⁸.

Taigi, remiantis analizuotuose ESTT prejudiciniuose sprendimuose pateikiamais išaiškinimais bei nacionalinių teismų formuojama praktika, aiškinant minėtųjų direktyvų nuostatas, darytina išvada, kad LR TPVCAPDĮ normos, reglamentuojančios maksimalų priteistinos neturtinės žalos dydį, 5000 eurų, prieštarauja minėtiesiems Europos Sąjungos teisės aktams bei sudaro prielaidas kelti Lietuvos, kaip Europos Sąjungos valstybės narės, atsakomybės dėl nukentėjusių eismo įvykiuose asmenų, bei privalomosios transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės sutartis sudariusių asmenų teisių suvaržymo, teisės į tinkamą žalos atlyginimą, teisėtų lūkesčių ir kitų teisinės valstybės principų pažeidimo klausimą. Autorės nuomone, įstatymų leidėjas nepagrįstai apribojo draudikų atlygintinos neturtinės žalos dydį iki 5000 eurų ir likusios priteistinos neturtinės žalos dalies atlyginimo našta perkėlė LR BK 281 straipsnyje numatytas nusikalstamas veikas padariusiems asmenims. Dėl šių priežasčių turėtų būti svarstomas LR TPVCAPDĮ 11 straipsnyje numatyto maksimalios atlygintinos neturtinės žalos dydžio apribojimo panaikinimo klausimas.

IŠVADOS

Žalos atlyginimas baudžiamosiose bylose dėl LR BK 281 straipsnyje numatytų nusikaltimų pasižymi tam tikra specifika, kadangi reikalavimas atlyginti žalą yra nukreipiamas ne tik į patį įtariamąjį ar kaltinamąjį, bet ir su veikos padarymu visiškai nesusijusį asmenį, kurį su veiką padariusiu asmeniu sieja sutartiniai - transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo santykiai. Žalos atlyginimo santykius minėtosios kategorijos bylose reguliuoja LR TPVCAPDĮ nuostatos, kurios, *inter alia*, numato, kad draudimo bendrovė dėl eismo įvykio nukentėjusiems asmenims privalo atlyginti 5000 eurų neviršijančią neturtinę žalą. Teismų praktikos analizė patvirtino, kad reikalavimas atlyginti 5000 eurų sumą viršijančią neturtinę žalą yra nukreipiamas į LR BK 281 straipsnyje numatytą

²⁸ *Ibid.*

nusikalstamą veiką padariusį asmenį, nepaisant to, kad jis savo civilinę atsakomybę ir buvo apsidraudęs.

Lietuva, tapdama Europos Sąjungos nare, prisiėmė tam tikrus įsipareigojimus, susijusius su Europos Sąjungos teisės įgyvendinimu nacionalinėje teisėje, tame tarpe ir įsipareigojimus, susijusius su transporto priemonių valdytojų privalomojo draudimo nuostatų įgyvendinimu. Tačiau, šiai dienai, LR TPVCAPDĮ nuostatos, ribojančios dėl eismo įvykio patirtos neturtinės žalos atlyginimą, Autorės nuomone prieštarauja straipsnyje analizuotoms Europos Sąjungos direktyvoms, todėl, nesant tiesioginio horizontalaus direktyvų veikimo, nacionaliniams teismams yra apribotos galimybės 5000 eurų viršijančią neturtinę žalą priteisti iš draudimo bendrovių, o kartu tai ne tik pažeidžia įtariamųjų (kaltinamųjų), įvykdžiusių pareigą apsidrausti privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, interesus, bet ir neretai apriboja nuo eismo įvykių nukentėjusiųjų asmenų teisę gauti teisingą ir pagrįstą žalos atlyginimą.

Europos Sąjungos direktyvų ir ESTT prejudicinių sprendimų analizės pagrindu, siūlytina svarstyti LR TPVCAPDĮ nuostatų pakeitimo galimybes, panaikinant 5000 eurų dėl eismo įvykio patirtos neturtinės žalos dydžio apribojimą.

LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 90-3529.
3. 1983 m. gruodžio 30 d. antroji Tarybos direktyva 84/5/EEB Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu, suderinimo.
4. 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/14/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 72/166/EEB, 84/5/EEB, 88/357/EEB ir 90/232/EEB bei Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/26/EB, susijusias su motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu
5. 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB Dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo.
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341.
8. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
9. Lietuvos Respublikos Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*. 2004-03-05, Nr. IX-2041.
10. 2009 m. balandžio 23 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Angelidaki ir kt., C-378/07, Rink. p. I-3071.
11. 2009 m. liepos 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas Mono Car Styling, C-12/08, Rink. p. I-6653.

12. 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-22/12 Katarína Haasová prieš Rastislav Petrik ir Blanka Holingová.
13. 2013 m. spalio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-277/12 Vitālijs Drozdovs prieš Baltikums AAS.
14. 2014 m. sausio 23 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas byloje Nr. C-371/12 Enrico Petillo, Carlo Petillo prieš Unipol Assicurazioni SpA.
15. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-174/2005.
16. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis byloje Nr. 2K-410/2008.
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 30 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-382/2009.
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gegužės 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239/2011.
19. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos nutartis 2011 m. lapkričio 11 d. nutartis byloje Nr. 2K-239/2011.
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-551/2013.
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-195/2014.
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. birželio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-280/2014.
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus kolegijos 2014 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389/2014.
24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-438/2014.
25. Juzukonis, S. Civilinis ieškinys baudžiamajame procese: nukentėjusiojo ir civilinio ieškovo santykis. *Jurisprudencija*. 2002, Nr. 24 (16).
26. Rudzinskas, A. Neturtinės žalos samprata bei jos kompensavimo problemos civilinėje ir baudžiamojo proceso teisėje. *Jurisprudencija*. 2001, Nr. 21 (13).
27. Volodko, R. Draudiko pareigos kompensuoti neturtinę žalą problema esant transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudimui. *Teisė*. 2008, t. 66 (2).
28. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos [interaktyvus]. [žiūrėta 2015-03-30]. <
http://www.ird.lt/infusions/report_manager/report_manager.php?lang=lt&rt=1>.

ISSUES RELATED WITH STATUTORY RESTRICTION OF COMPENSATION FOR MORAL DAMAGE

Neringa Šalčiuvienė*

Attorneys at Law V. Petkevičienė's Law Office

Summary

There is no doubt that the criminal process is not only meant to identify the circumstances of a criminal offense, offender, impose upon him a punishment, but also to protect the personal interests of the victims of crimes. One of the most important rights guaranteed by the Code of Criminal Procedure of Republic of Lithuania is the victim's right to claim for damages suffered by any offense. Typically, persons who has suffered damages of the criminal offenses requires compensation from the offender or his statutory representative, but in some categories the requirement acts are directed to a specific

activity unrelated individuals. That is, the obligation to compensate damages is based on the suspect (the accused) and a third party prevailing in contractual relations. One of such offenses is provided in Article 281 (Road traffic safety and vehicle maintenance rules) of Lithuania Criminal Code of Republic of Lithuania. Damages of this criminal act is specific in case of the fact that damages are claimed not only from the offender, but also from the insurance company of the suspect (the accused) who is insured by compulsory vehicle keepers third party liability insurance. These offender and insurance company relations are regulated by the Republic of Lithuania motor third party liability insurance law.

The article analyzes the problems of moral damages which is result from the criminal acts related to road safety. In view of the current national courts and the European Union Court of Justice and the national and European Union law provisions, the article analyzes the issues whether moral compensation to victims of traffic accidents in the national legal regulation complies with European Union directives. European Court of Justice making more court decisions on moral compensation arise controversial question whether the Motor Third Party Liability Insurance Act of Republic of Lithuania restricts of the limits of non-pecuniary compensation benefits is without prejudice to victims of traffic accidents and other insurance contracts subjects' rights and legal interests. In Article (by national courts and the European Court of Justice Court's decision analysis) are identifying the main basis of this regulation, the legal and practical application problems and the possible regulatory improvement.

Keywords: criminal procedure, civil action, moral damages, third party liability insurance.

Neringa Šalčiuvienė*, advokatės V. Petkevičienės kontora. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamasis procesas, neturtinės žalos atlyginimas baudžiamajame procese.

Neringa Šalčiuvienė*, attorneys at law V. Petkevičienė's law Office. Research interests: criminal procedure, moral damages compensation in criminal proceedings.